

NİTEL ARAŞTIRMALAR

Ezel Tavşancıl TARKUN

M. Ü. A. E. F. Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

Abstract: The chief focus of this article is the debate about quantitative and qualitative research in the social sciences, in particular the relative merits and disadvantages of these two styles of inquiry. Quantitative research is typically taken to be exemplified by the social survey and by experimental investigations. Qualitative research tends to be associated with participant observation and unstructured, in-depth interviewing.

I. GİRİŞ

Best [1959] ve Mouly [1963]'e göre araştırma, problemlere güvenilir çözümler aramak amacı ile, planlı ve sistemli olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilmesi sürecidir [1].

Bütün araştırmalar çözümlenmek istenen bir problem ile başlar. Araştırma problemi planlı ve sistemli, olarak iki temel yaklaşımla çözülebilir. Bunlar deneme ve taramadır. Deneme modelleri neden sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacıyla, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu halen varolduğu şekilde belirlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır.

Tarama modelindeki araştırmalar iki ana kategoriye ayrılabilir nicel ve nitel araştırma. Nicel araştırmalar, ilgili verilerin sayılar bakımından analiz edilebildiği çalışmalardan oluşur. Deneysel türden araştırmalar da nicel türdedir.

Literatürde monografi, vak'a çalışması, doğal çalışma, etnografik çalışma gibi adlarla karşımıza çıkan nitel araştırmalar, tarama modelindeki araştırmaların kapsamındadır. Nitel araştırma, istatistikî prosedürler veya diğer nicelik belirtme araçlarıyla ulaşılamayan bulguları meydana getiren araştırma yöntemidir [2]. Diğer bir deyişle, nitel araştırmalar, gözlemlerin tanımının çoğunlukla sayısal terimlerle açıklanmadığı araştırmalardır. Ancak yine de bu sayısal ölçümlerin hiç kullanılmadığı anlamına gelmemekte, ama diğer tanım araçlarının vurgulandığı anlamına gelmektedir [3].

II. NİTEL ARAŞTIRMALARIN DOĞUŞU, ÖZELLİKLERİ, ÖGELERİ VE ÇEŞİTLERİ

II.1 Nitel Araştırmaların Doğuşu

Nitel araştırmaların sosyal araştırmalarda kullanılması 19.yy sonları ve 20.yy başlarına rastlamaktadır. Le Play'in 1853'te Avrupa'da aile ve topluluklar ile ilgili çalışması ilk gerçek katılımlı gözlemlerin izlerini taşımaktadır.

Antropolojide alan çalışmaları da, 20.yy'ın başlarında yapılmıştır. Baas ve Malnouski'nin antropolojik çabalara uygun alan çalışmaları kuran ilk kişiler olduğu söylenebilir. Hatta belki de onların etkisiyle, akademik çevrelerde alan çalışmaları veya katılımlı gözlem, antropoloji ile bağlantılı olarak anılmaya devam etmiştir. Nitel yöntemlerin antropologlar tarafından bu kadar çok kabul görmesinin nedenlerinden biri de, anket veya nüfus bilgileri gibi tekniklerin, antropologlar tarafından kullanılmasının zorluğudur. Dışarıdan birinin yabancı bir kültürün içine girerek, bir anket veya benzeri bir araç hazırlaması zordur. Oysa sosyologların her zaman içinde yaşadıkları toplumla ilgili daha çok bilgisinin olması, nereye bakacakları ve ne tür sorular soracakları hakkında onlara ip ucu verir [4].

Amerika'da 1910-1940 yılları arasında, Chicago Okulu'nun da etkisiyle nitel yöntemler popüler hale gelmiştir. Bu süre içinde, kent yaşamı ile ilgili detaylı katılımlı gözlem çalışmaları yapılmıştır. Bu dönemden sonra 1940'lar ve 1950'lerde nitel yöntem gösterilen ilgi son derece azalmıştır. 1960'lardan sonra nitel yöntemlerin kullanımında yeniden artış görülmüş günümüzde de nitel araştırmalara ilgi halen yüksek düzeydedir [4].

II.2 Nitel Araştırmaların Özellikleri

Nitel araştırmaların en temel özelliği [5];

1- "Başkasının gözlerinden görmek..."tir. Diğer bir deyişle olayları, eylemleri, normları, değerleri vb. üzerinde çalışılan kişilerin bakış açısından görmedir. Böyle bir yaklaşımda çalışılan kişilerle empati kurmak

gerekmektedir. Bu da bazen çok uzun bir araştırma süresini gerektirmektedir. Bir başka önemli olan nokta da, üzerinde çalışılan kişilerin bakış açısından bakabilmek için, araştırmacının birçok bakış açısına ulaşmasının zorunlu olmasıdır.

2- Tanımlama [Tasvir etme]: Nitel araştırmalarda tanımlamaya yönelik bir eğilim vardır. Bu konuda araştırma yapanlar, bu tanımlama veya tasvirlerin, bu sosyal durumdaki katılımcıların bakış açıları ile tutarlı olması gerektiği görüşündedirler. Araştırmacıların, tasvir edici detaylara bu kadar eğilmesinin nedenlerinden birisi de, olay ve durumları sosyal bir çerçeve içinde görmeye yardımcı olacağı içindir.

3- Bağlımsallık: Nitel araştırmacıların verdikleri ana mesaj verinin toplandığı alan ne olursa olsun, olayları sadece geniş sosyal ve tarihsel bağlama yerleştirildikleri zaman anlaşılabilirlerdir.

4. Teori ve İçerik : Nitel araştırmalar çoğunlukla alan çalışmasına başlamadan teorinin ve içeriğinin formülasyonuna karşı çıkarlar. Böyle bir formülasyonun araştırmayı zorlayabileceğini ve katılmanın perspektifine zayıf bir uyum gösterebileceğini düşünürler.

5. Esneklik ve Yapı Yokluğu : Nitel araştırmacıların sosyal olguları deneklerin gözlerinden görmeye çalıştıkları için, kendilerine uygun açık ve yapılanmamış araştırmalarla neyin ve nasıl yapılması gerektiğinden daha çok ilgilenirler. Bazı nitel araştırmaların araştırmaya başlamadan önce bir problemleri bile yoktur.

Bunlar dışında nitel araştırmaların diğer özellikleri ise şunlardır [4, 6]:

1.Nitel araştırma doğrudan veri kaynağı olarak doğal ortama sahiptir ve araştırmacı kilit araçtır. Nitel araştırmacılar bağlam ile ilgilendiklerinden incelenen özel ortama giderler. Ekipman kullandığında bile, mekanik olarak kaydedilmiş olan veriler analiz için kilit araç olarak araştırmacının iç görüşü ile araştırmacı tarafından bütünüyle yeniden gözden geçirilir.

2. Nitel araştırmalar betimleyicidir. Toplanan veriler sayılardan çok sözler veya resimlerdir. Veriler görüşme formlarını , alan notlarını, fotoğrafları, video bantlarını , kişisel belgeleri, anıları ve diğer resmi kayıtları kapsar.

3. Nitel araştırmalar verilerini tümevarımsal olarak analiz etme eğilimindedirler. Araştırmaya girmeden önce ileri sürdükleri hipotezleri kanıtlamak veya çürütmek için veri veya kanıt aramazlar.

Geliştirilen kuram alttan üste doğru, birbirine bağlı olan pek çok toplanmış kanıt parçalarından ortaya çıkar. Bu "Grounded theory" olarak adlandırılır.

4.Nitel yöntemler insancıldır. İnsanları araştırdığımız yöntemlerin gerekleri, onları nasıl gördüğümüzü de etkiler. Nitel araştırmacılar insanların sözlerinin kısıtlandığını ve istatistiksel yöntemlere ağırlık verilirse sosyal hayatın insancıl yönünün gözden kaçırıldığını düşünürler. İnsanların nitel açıdan incelenmesiyle, onları kişisel olarak tanınması ve gündelik sosyal mücadelelerindeki deneyimlerin paylaşılabilirliğini savunurlar.

5.Nitel araştırmacılar için bütün bakış açıları değerlidir. Araştırmacı, gerçeği veya uygun olanı aramaz, kişilerin ayrıntılı bakış açılarını anlayabilmeyi hedefler. Herkesi eşit olarak görür. Bir mahkumun , yargıcın bakış açısı aynı önemdedir.

6.Her basamağında araştırmacının becerisine, eğitimine, iç görüşüne bağlı olduğu için nitel analizler analiste bağlıdır. İnsan faktörü nitel araştırmaların hem en büyük gücü hem de temelindeki zayıflıktır [7].

7.Nitel araştırmacılar, inançlarını bakış açılarını ve önyargılarını bir kenara bırakırlar.

8.Nitel araştırmalarda, araştırmacılar, çevrelerine ve insanlara geniş açıdan bakarlar. İnsanlar, çevreler veya guruplar, değişkenlere indirilmezler, bir bütün olarak görülürler [4].

II.3 Nitel Araştırmaların Öğeleri

Nitel araştırmaların üç ana ögesi vardır. İlki, kaynaklardan alınabilen verilerdir. Gözlemler ve görüşmeler en yaygın kaynaklardır [2, 8].

İkinci ögesi, bulgulara veya kuramlara ulaşmak için kullanılan farklı analitik veya yorumlayıcı süreçlerden oluşmasıdır [2].

Yazılı ve sözlü raporlar üçüncü ögesini oluşturur [2].

İlk ögesi olan verilerde, katılımlı gözlemde araştırmacının bilgi kaynaklarıyla aynı ortamda bulunması, sosyal ilişkiye girmesi ve bu süreç içinde sistematik olarak veri toplamasını içerir. Katılımlı gözlem yapacak araştırmacılar genellikle belirli hipotez ve ön fikirler taşımazlar [4]. Yapılandırılmamış görüşmelerde, araştırmacı en düşük düzeyde yönlendirici ve konuşmalar da belirgin ölçüde geniştir. Görüşmenin görüşülen kişinin kontrolüne geçmesi söz konusu olabilir. Ancak bunun

sonunda da görüşülen kişi için merkezi olan bilgilere, verilere ulaşılır [5].

Ayrıca saha notları, görüntü ve ses teyp kayıtları, anketler, psikolojik test etme vb. aracılığı ile de veri toplanır [9].

Nitel araştırma sürecinde araştırmacı, ziyaret ettiği kişiler ve yerler hakkında çok az bilgisi varmış gibi ilerler. Ön yargılarını zihinsel olarak temizlemeye çalışır. Plan, kişilerle, yerle ve diğer verilerle doğrudan etkileşim sonucu belirginleşir. Araştırmacı bir ortama ve yapacağına ilişkin bir fikirle girer. Ancak ayrıntılı süreçler belirgin değildir. Sorulara araştırma esnasında ulaşılacağına inanır. Çalışmanın kendisi araştırmayı yapılandırır [9]. Araştırmacılar verilerini iyi veya kötü olarak belirlemezler. Araştırmanın birçok boyutunu resimlemeye çalışırlar.

Verilerin analiz edilmesinde araştırmacıların uzlaşmak zorunda olduğu hususlar vardır [10]:

- 1- Araştırma sürecinde kuramın rolü,
- 2- Kuram, uygulama ve politika arasındaki ilişki,
- 3- Veri toplama ve veri analizi arasındaki ilişki,
- 4- Araştırma raporlarının farklı okuyucular için yazılma yolları,
- 5- Ortak olarak çalışabilen araştırmacı ile üzerinde çalışma yapılan arasındaki ilişki.

Nitel araştırmacılar, çoğunlukla ne olup bittiği ve neyin önemli olduğu hakkında deneklerin görüşlerini yansıtmayabileceği için kuramı bir araştırmanın öncüsü olarak kullanma fikrini reddederler [5].

Nitel araştırmalarda analiz yapılırken ürün ya da çıktından çok süreçle ilgilenilir. Nitel araştırmacı verilerini tümevarımsal olarak analiz etme eğilimindedir. Verilerin analizi, verilerle çalışmayı, düzenlemeyi, idare edebilecek birimler oluşturmayı, birleştirmeyi, kalıplar araştırmayı, neyin önemli olduğunu keşfetmeyi, neyin öğrenilmesi gerektiğini, başkalarına verilerin ne kadarının söyleneceğine ilişkin kararları içerir. Nitel araştırmada iki aşamada analiz gerçekleştirilir. Birinci aşama sahada analiz, ikinci aşama verilerin toplanmasından sonraki analizdir.

II.3.1 Sahada Analiz

Bir [9]'e göre veriler toplanırken yapılan analiz çalışmalarıdır. Daha somut olarak belirtmek gerekirse; örneğin, nitel vaka araştırmalarında, araştırmacı araştırma

yaptığı alanı giderek daraltıp, belli bir konunun üzerine odaklaşırken o zamana kadar topladığı verilerle de bir makro analize gidebilmektedir. Örneğin, bir araştırma önce genel olarak işitme engelli çocuğu olan bir ailenin okuma-yazma etkinlikleri ile ilgili olarak başlamışken, gözlemlerin ilerlemesi sonucu ana-babanın çocuklarına kitap okuması ve giderek yatma saati öncesi kitap okuma etkinliği üzerinde durulabilir.

II.3.2 Verilerin Toplanmasından Sonraki Analiz

Bir [9]'e göre verilerin toplanmasından sonraki analiz, odaklaşılan durum hakkında toplanılan verilerle gerçekleştirilen analiz basamağıdır. Buna Mikro Analiz de denilmektedir. Bu düzeyde tüm araştırma sürecinde toplanan verilerin birbirleriyle ilişkisi ve tutarlılığı göz önüne alınır. Verilerde oldukça belli sözcüklerin davranış kalıplarının, düşünme şekillerinin ve olayların tekrarlandığı ve göze çarptığı fark edilir. Araştırmacı tüm veriler için bir kod sistemi geliştirir.

Kodlama sistemi geliştirme çeşitli basamakları içerir:

- Veriler belli düzenlilikler, kalıplar ve başlıklar için gözden geçirilir.

- Bu başlıklar ve kalıpları temsil etmek için sözcükler ve sözcük grupları yazılır.

Bu sözcük ve sözcük grupları "kodlama sınıfları"dır. Bazı kodlama sınıfları araştırmacı verilerini toplarken ortaya çıkar. Bunlar gelecek için bir yere not alınmalıdır.

- Veriler için kodlama sınıflarını oluşturduktan sonra araştırmacı bunları sayar. Belli araştırma soruları belli sınıfları doğurur. Belli kurumsal yaklaşım ve akademik disiplin belli kodlama sınıflarını önerir.

En sonunda araştırma okuyucuya ve sunulan bulguların veya kuramın yönüne bağlı olarak farklı şekillerde raporlaştırılır [2].

II.4 Nitel Araştırma Çeşitleri

Nitel araştırma çeşitleri [9] aşağıdaki gibi ele alınmıştır:

Vaka Çalışmaları

- Organizasyonların geçmişini inceleyen vaka çalışmaları,
- Gözleme dayalı vaka çalışmaları,
- Yaşam hikayesi vaka çalışmaları,

- Çok vakalı çalışmalar.

Çok Sahalı Çalışmalar

- Biçimlendirilmiş Analitik Tüme Varım Yöntem,

- Sürekli Karşılaştırmalı Yöntem.

Uygulamalı Nitel Araştırmalar

- Değerlendirme ve Politik Araştırmalar,
- Pedagojik Araştırmalar,
- Eylem Araştırmaları.

Küçük Toplulukları İnceleme Yöntemi [11]

Örnek olay inceleme Yöntemi [12],

Alan Araştırmalar [13],

III. NİCEL VE NİTEL ARAŞTIRMALAR ARASINDAKİ FARKLAR

Nicel araştırmacılara göre, nitel araştırmalar, daha çok sosyal alanda yapılan incelemelerde kullanılabilen; bir araştırma projesinin başlangıç aşaması olarak görülmüş ve yalnızca deneklerin gözlemlenmesinde kullanılabileceği düşünülmüştür. Diğer bir değişle hipotezlerin öne sürülmesini sağlar fakat, ikinci sınıf bir araştırma biçimi olarak görülür çünkü, nitel araştırmalar ile elde edilen verilerin onaylanmaya ihtiyacı vardır.

Aşağıdaki bölümlerde Bryman [5,s. 94-104]'a göre her iki araştırma metodu arasındaki farklar verilmiştir.

III.1 Araştırmacı ve Denek Arasındaki İlişki Açısından Farklar

Nicel araştırmalarda araştırmacının deneklerle ilişkisi yok denecek kadar azdır. Verilerin toplanması bazen birkaç aydan fazla bile sürse araştırmaya katılan kişilerle araştırmacının ilişkisi çok kısıtlıdır. Yapılan birebir görüşmelerde bile araştırmayı yapan kimsenin ilişkisi yok gibidir çünkü, bu görüşmeleri yapması için tutulmuş olan kimseler vardır.

Diğer yandan, nitel araştırmalarda daha uzun süren bir araştırmacı-denek ilişkisi olur. Özellikle gözleme yönelik bir araştırma söz konusu ise, araştırmacı ile denek arasındaki ilişki daha da yoğun olur. Böyle bir durumda araştırmacı, hayatı deneklerin bakış açısından görmek için onların içine girer.

Nicel araştırmalarda araştırmacı-denek arasındaki ilişkiye örnek olarak anket verilebilir. Örneğin Hirschi [1969]'un yaptığı okulda hatalı davranışlar ile ilgili bir araştırmasında bir grup öğrenciden anket doldurmalarını istemiştir fakat, okul tarafından öğrencilere verildiğinden araştırmacı-denek ilişkisi çok az olmuştur.

Nitel bir araştırmadaki denek-araştırmacı ilişkisine örnek verilecek olursa Adler [1985]'in uyuşturucu bağımlıları ile yapmış olduğu ve toplam altı yıl süren bir araştırmadan bahsedilebilir..

III.2 Araştırmacının Deneğe Göre olan Konumu Açısından Farklar

Nicel araştırmacı, sosyal yaşama dışarıdan bakan bir kişidir. Daha önceden kabul edilmiş bir bakış açısını deneklere uygular ve kendisini mümkün olduğunca onların dünyasından uzak tutar. Denekler, nicel bir araştırmacının merakını giderecek olan malzemelerdir.

Nitel araştırmacılarda ise, deneklere yaklaşma ve olaya içeriden bakan bir kimse olma ihtiyacı vardır. Nitel araştırmacılara göre, bir araştırmacı ancak araştırdığı ortamın içerisine girerek dünyayı araştırdığı kimselerin bakış açısından yaşayabilir. Adler yukarıda bahsedilen araştırması hakkında şunları söylemiştir: "Uyuşturucu bağımlılarına yeterince yaklaşabilmem, ne yaptıklarını anlayabilmem ve dünyayı onların perspektifinden görebilmem için onlarla aynı ortamı paylaşmam gerekiyordu." [Adler 1985'den aktaran 5,s. 96] Böyle bir yaklaşımın negatif bir yanı ise, araştırmacının bulunduğu ortamdaki deneklerin fikirlerinden çok fazla etkilenerek bilim adamının sahip olması gereken objektiflik özelliğini yitirmesidir.

III.3 Teori ve Kavramlar ile Araştırma Arasındaki İlişki Açısından Farklar

Nicel araştırma modeline göre, bir araştırmaya başlanması, hangi teorilerin ve kavramların kullanılacağını baştan belirlemek ile olur. Nitel araştırmalara bakıldığında ise, araştırmaya baştan belirlenen bir teori ile başlanılmadığı görülür, çünkü, nitel araştırmacılar, baştan belirlenen bir teorianın deneklerin görüşünü yansıtmayacağını savunurlar. Diğer bir deyişle, nitel araştırmacılar bir teoriyi ispatlamaktan çok teorianın keşfedilmesine odaklanırlar.

III.4 Araştırma Stratejisi Açısından Farklar

Nicel araştırmacılar toplumun incelenmesine genellikle yapısalcı bir şekilde yaklaşırlar. Büyük bir ölçüde bu eğilim nicel araştırmada kullanılan yöntemler ile bağdaştırılabilir. Bu tip araştırmada kullanılan yöntemler gerek tarama türünden gerekse deneysel bir

yöntem olsun araştırılacak konuya baştan odaklanmayı gerektirir. Tarama türünden araştırmalar, örneklem alınması ve anket oluşturulması işlemlerinin araştırmaya başlanmadan önce oluşturulması anlamında yapısalcı bir yönetime sahiptir. Benzer şekilde deneysel yöntemlerden bahsedilebilir, çünkü, bu yöntemde bağımlı ve bağımsız değişkenin belirlenmesi, deney ve kontrol gruplarının önceden belirlenmesi ile olur. Bu anlamda nicel araştırmalarda kullanılan deneysel yöntemler de yapısalcıdır.

Nitel araştırmalar ise çok daha 'açık uçlu'dur.. Bunun bir sonucu olarak, nitel araştırmacılar yapacakları araştırmanın başlangıcında zor bir süreç geçirirler çünkü, bütün izlenimler olası bir veri anlamına gelmektedir. Böyle bir esnekliğin bir dezavantajı ise, araştırmanın sürdürülmesi esnasında gözlemlenen ilginç verilerin sınırlandırılmasındaki zorluktur. Bu tarz bir araştırmada, şans faktörü de araştırmanın yönünü önemli bir şekilde tayin eder. Bu anlamda, doğru zamanda doğru yerde olmak çok önemlidir. Nitel araştırmaların araştırmacıya sağladığı tartışılmaz bir avantaj, beklenilmeyen bir veri ile karşılaşabilme ve araştırmanın yönünün gözlemler sonucunda değişebilmesi olasılığıdır.

III.5 Bulguların Genellenebilirliği Açısından Farklar

Araştırma sonunda elde edilen bulguların başka alanlara genellenebilirliği nomotetik (kural koyucu) ve ideografik (anlamları belirleyici) yaklaşımlardan hangisinin kullanılmış olduğuna bağlı olarak değişir. Nomotetik yaklaşım (nicel araştırmalarda kullanılır), zaman ve mekan kavramlarından bağımsız olarak elde edilen bulguların "Genel Kurallar" gibi her şeye genellenebilmesine çalışır. İdeografik (nitel araştırmalarda kullanılır) yaklaşımda ise, bulgular yalnızca belirli bir zaman ve mekan için doğrudur. Yukarıda bahsedilen yaklaşımlardan ilki, bilimsel yönetime daha çok yakındır. Bu yüzden, tarama türünden yapılan bir araştırmada kullanılan random örneklemeler daha geniş popülasyonlar hakkında bilgi verdiğinden nomotetik bir yaklaşımdır.

Nitel araştırmalara bakıldığında ise, elde edilen bulguların araştırmanın yapıldığı koşullar için geçerli olduğu ve bu koşullar dışında hangi koşullar için genelleştirileceğinin bilinmemesi söz konusudur. Nitel araştırmacılar, elde ettikleri bulguların daha geniş bir popülasyona uyarlanması konusunda yukarıda bahsedilenlerden ötürü güçlük çekerler [5].

Tablo.1. Nitel ve Nicel Araştırmalar Arasındaki Farklar [5]

Konular	Nicel	Nitel
Nitel araştırmaların rolü	Hazırlayıcıdır	Bireylerin yorumlarının İncelenebilmesini sağlar
Araştırmacı ve denek Arasındaki ilişki	Uzak	Yakın
Araştırmacının konuya ilişkin tutumu	Dışarıdan	İçeriden
Teori ve kavramlarla Araştırma arasındaki ilişki	Doğrulayıcı	Meydana çıkarıcı
Araştırma stratejisi	Yapılandırılmış	Yapılandırılmamış
Bulguların genelleştirilebilmesi	Nomotetik [kanunlar koyucu]	İdeografik [anlamları Belirleyici]
Verilerin yapısı	Katı, güvenilir	Zengin, derin

IV. SONUÇ

Bu iki araştırma yönteminin birlikte kullanılması için üç neden vardır. [14];

1. Çoklu amaçlar: Kapsamlı değerlendirme hem süreç hem de sonuç ile ilgili olmalıdır. Süreç analizi ile, araştırmacıların iki farklı amacı vardır. Sürecin ilk anlamı izlemedir. İkinci anlamı ise nedensel açıklamadır. Hem sürecin hem de sonucun değerlendirilmesi iki araştırma yönteminin birleştirilmesiyle mümkündür.

2. Her bir yöntem diğerinin üzerine inşa edilir. Nitel yöntemler kişisel anlayış, sağduyu ve içe bakış teknikleri olarak tanımlanabilir. Nicel yöntemler ise hesaplama, ölçekleme ve soyut akıl yürütme teknikleri olarak tanımlanabilir. İkisi birbirinin yerine geçemez. Ancak birbirlerinden yararlanabilirler ve hiçbirinin tek başına sağlayamayacağı algı derinliği edinirler.

3. Her ikisini birlikte kullanmak veya ardı ardına kullanmak her yöntemdeki var olan ön yargıları düzeltmeye yardımcı olur.

Ancak birlikte kullanımını önleyecek bazı engeller de vardır. [14];

1- Çok pahalı olabilir.

2- Çok fazla zaman alabilir

3- Araştırmacının her iki yöntemdeki yetmişliği yeterli olmayabilir.

KAYNAKLAR

- [1] Karasar, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. 5. Basım, Ankara, 1994, s.22.
- [2] Strauss, Anselm L.; Juliet M., Corbin, **Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques**, Sage Publications, California, 1990, ss.17-20.
- [3] Best, J.; James V., Kahn, **Research in Education** 6th Ed., Simon and Schuster Inc., Massachusetts, 1989, s.163.
- [4] Taylor, Steven J.; Bogdan, Robert, **Introduction to Qualitative Research Methods**, Second Ed., John Wiley & Sons Co., New York, 1984ss.3-7,15.
- [5] Bryman, Alon, **Quantity and Quality in Social Research**, Unwin Hyman Ltd., London, 1988, ss.40-46, 61-68, 94-104.
- [6] Bogdan, Robert. **Qualitative Research For Education**, Allyn and Bacon Press, Boston, 1982, ss.27-30.
- [7] Leong, Frederick; Austin, James, **The Psychology of Research Handbook**, Sage Publications, New York, 1996, s.185.
- [8] Marshall, C.; B. Rossman, Gretchen, **Designing, Qualitative Reseach**, Sage Publications, California, 1989, s.79.
- [9] Bir, Ali Atıf, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, T.C Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1081, Eskişehir, 1999, ss.180-190.
- [10] Burgess, Robert, **Issues In Educational Research**, Imago Publishing Ltd., Phidalphia, 1985, s.12.
- [11] Yasa, İbrahim, "Küçük Toplulukları İnceleme Yöntemi", Derleyen: Ruşen Keleş, **Toplum Bilimlerinde Araştırma ve Yöntem**, TODAİE, Ankara, 1976, s.299.
- [12] Yasa, İbrahim, "Örnek Olay İnceleme Yöntemi", Derleyen: Ruşen Keleş, **Toplum Bilimlerinde Araştırma ve Yöntem**, TODAİE, Ankara, 1976, s.275.
- [13] Babbie, Eart, **The Practice of Social Research**, Wadsworth Publishing Co., California, 1989, s.260.
- [14] Cook, Thomas D., **Qualitative and Quantitative Methods In Evaluation Research**, Sage Publishing, California, 1978, s.21-26.